

## ΕΡΑΝΙΣΤΗΣ.

### ΔΗΜΟΣΙΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ.

ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑΚΩΝ ΘΕΣΜΩΝ  
ΠΡΟ ΤΗΣ ΕΙΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ. (1)

Ἐὰν ξένος, διατρέξας τὴν Ἑλλάδα πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, ἀνεγνώσκει κατὰ τύχην κἀνεν τῶν πολιτευμάτων, τὰ ὅποια ἡ ἐπανάστασις ἐγέννησεν, ἢθελε βεβαιώς θαυμάσει πῶς οἱ χθὲς ὑποκύπτοντες εἰς τὴν ῥάβδον τοῦ Ὀθωμανοῦ καὶ ὑποφέροντες τὸν πλέον ἐπαχθῆ ζυγόν· διότι ἔθνος δλόκληρον ἐδεσπόζετο παρὸ δλοκλήρου ἔθνους· σήμερον διακριμένοι θαρράλεως τὰ δικαιώματά των καὶ ζητοῦσι κυριαρχικῶς νὰ κυβερνηθῶσιν. Ἡ μετάβασις εἶναι ἀναντιρρήτως τολμηρά· ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀνεξήγητος· ὁ Ζυγός μὲν ἦτον βαρύς· ἀλλὰ δὲν κατέπνιξεν ὅλα τὰ στοιχεῖα, τῶν ὅποιων ἡ λαθραία ἀνάπτυξις ἔφερε τοὺς Ἕλληνας εἰς ἀπελευθέρωσιν.

Ποῖα τὰ στοιχεῖα ταῦτα; ἀ. ἡ θρησκεία, ἣτις συμμιγνύουσα

(1) Ἡ διατριβὴ αὕτη ἀποτελεῖ μέρος τῆς περὶ Δίμων γενικῆς ἐραγματείας τοῦ κυρίου Π. Ἀργυροπούλου, ἣτις εύρισκεται ἢδη εἰς τὰ πιεστήρια ἐνομίσαμεν δὲ ὅτι θέλομεν εὐχαριστήσαι τοὺς ἀναγνώστας ἦμῶν παρέχοντες εἰς αὐτοὺς ἴδιᾳ, τὸ περὶ ἀργῆς καὶ μορφώσεως τῶν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως δημοτικῶν καὶ ἐπαρχιακῶν θεσμῶν, τὸ ὅποιον ὁ συγγραφεὺς συνήγειε νὰ μᾶς δόσῃ.

τὰς ἐλπίδας τοῦ Οὐρανοῦ μὲ τὴν πίστιν πρὸς τὴν πατρίδα, τὴν ἑστήριξ περισσότερον· <sup>β'</sup>. ἡ γλῶσσα, μὴν ἀφήσασα νὰ σύρεθωσιν αἱ ἐνθυμήσεις τῆς ἑλληνικῆς δόξης, καὶ ἐπιτρέπουσα νὰ συνωμοτῶμεν ἐναντίον τῶν ἔχθρῶν, ἐν ἀγνοίᾳ των γ'. μερικοὶ δημοτικοὶ καὶ ἐπαρχιακοὶ θεσμοὶ, vestigia morientis libertatis, ἤχη ἀποθανούσης ἐλευθερίας, ἢ μᾶλλον ἔθιμα γεννηθέντα πρὸς ἀμυναν ἐναντίον τῶν συμφορῶν τῆς τυραννίας.

Σκοπεύοντες νὰ πραγματευθῶμεν περὶ αὐτῶν, νομίζομεν ἀναγκαῖον νὰ προλάβωμεν ἴδεων τινα σύγχισιν. Ἐπὶ τουρκοκρατίας δὲν ὑπῆρχον ἔγγραφοι θεσμοὶ, ἐφαρμοζόμενοι οἱ αὐτοὶ καθ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, καθιερώμενοι δἰα νόμου καὶ στηρίζομενοι δἰ ἔγγυήσεων. διότι τὸ διαιρόμεροφόν ἐπὶ θεσμοθετιῶν τότε μόνον ὑπάρχει, ὅταν αὐταὶ ἀπορρέουν ἀπὸ μίαν καὶ μόνην ἀρχὴν ἔγγεγραμμένην ἐντὸς νομοθετηθέντος κανόνος· ἀλλὰ τὰ σποράδην ἀναφαινόμενα συμβεβηκότα, καὶ ὅταν γεννῶνται ἀπὸ διοίας αἰτίας, ποικιλόμενα κατὰ τοὺς τόπους καὶ τὰς περιστάσεις εἶναι ἀναγκαῖως ἀνόμοια. Ἐπιθυμοῦντες δικαστικές νὰ χαρακτηρίσωμεν κεφαλαιωδῶς τὴν ἐποχὴν ταύτην, ὡς πρὸς τοὺς ἐπαρχιακούς καὶ δημοτικούς θεσμοὺς, θέλομεν προσπαθήσει νὰ ὑπαγάγωμεν αὐτοὺς, διότι ἡμποροῦμεν, εἰς γενικούς τινας τύπους.

Ἐπὶ ἔξιστορήσεως θεσμῶν, ἡ κυριωτέρα ἔρευνα εἶναι, πόθεν οὗτοι ἐγεννήθησαν, καὶ ποῖος ὁ ἐσωτερικός των συγματισμός. Δὲν ἡμποροῦμεν βεβαίως <sup>ν'</sup> ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, μήτε εἰς τὴν ἀρχαίαν Ῥώμην, δπου ὁ δημοτικὸς καὶ ἐπαρχιακὸς ὄργανοι συνεδέετο μὲ αὐτὸν τὸν ὄργανοισμὸν τοῦ Κράτους. Αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Ῥώμη τότε ἐνισχυθεῖσαι ὥρμησαν ἐπὶ τὰ μεγάλα πράγματα, ὅταν τῶν μὲν ἡ κυβέρνησις ἐθεμελιώθη ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς διαιρέσεως εἰς φυλὰς καὶ εἰς δήμους (α), τῆς δὲ, ὅταν ἐπὶ

(α) Δὲν ἔννοω μὲ τοῦτο, ὅτι εἰς Ἀθήνας ἐκτὸς τοῦ Κράτους δὲν ὑπῆρχον ἄλλαι διαιρέσεις διοικητικαὶ, καὶ ὅτι ἡ φυλὴ καὶ ὁ δήμος δὲν ἀπετέλουν αὐτοτελῆ τινὰ ὄντα, γρηγορεύοντα εἰς τὴν τμηματικὴν διοί-

Σερβίου Τουλλίου ἐστηρίχθη ἡ ἔζουσία εἰς τὴν διανομὴν εἰς ἐξ αλάσσεις ὑποδικιρεθείσας καὶ αὐτὰς εἰς 192 κεντουρίας περιεγούσας τὸν πληθυσμὸν τῆς Ῥώμης κατὰ γεωμετρικὴν ισότητα, καὶ ἵσοψήρους εἰς τὰς ἐκκλησίας· ἀλλ᾽ ἡ Ῥώμη καὶ αἱ Ἀθῆναι τί ἀλλοῦ ἦσαν, παρὰ δύω μεγάλοι δῆμοι, ἐντὸς τῶν ὅποιων καθημέραν συνεπλέκετο ἡ δραματικωτέρα μάχη μεταξὺ τῶν ἀρίστων καὶ τῶν πολλῶν. Ἡ Τουρκοκρατουμένη Ἑλλὰς δὲν εὗρεν ἐκεῖ βεβαίως τὰ πρῶτα σπέρματα τῶν δημοτικῶν της ὁργανισμῶν.

Ἄλλὰ μήπως ἡ Ῥώμη, ἐπέθεσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν τύπον τῆς ἀποικιακῆς ἡ κοινοτικῆς διοικήσεως, ἐπιζήσαντα μετὰ τὴν ἀποξένωσιν τῆς Ῥώμης ἀπὸ τὴν ἔω καὶ μετ' αὐτὴν τὴν καταστροφὴν τοῦ Βυζαντίου; Τὸ ζήτημα εἶναι ἄξιον σπουδῆς διότι κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Εὐρώπην, ἡ σημερινὴ κοινότης θεωρεῖται ως τελευταῖος ἀπόγονος τῆς ῥωμαϊκῆς ἀποικίας ἡ κοινότητος municipis.

\* \* \* Ας ἔξετάσωμεν κατὰ πρῶτον πόθεν ἐγεννήθησαν αὗται καὶ ποῖος ὁ σχηματισμὸς των. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὁ πόλεμος δὲν ἔχρησιμευ μόνον εἰς ἐπίθεσιν καὶ εἰς ἀμυναν μεταξὺ δύω ἔθνῶν καὶ δύω κυβερνήσεων, ἀλλ᾽ ἐνομιμοποίει τὴν δήμευσιν τῶν κτημάτων τῶν ἡττωμένων καὶ τὸν τέλειον ἀνδραποδισμόν των. Οἱ Ῥωμαῖοι, δυνάμει τοῦ στυγεροῦ τούτου δικαιώματος, ἐρημοῦντες τοὺς κατακτηθέντας τόπους καὶ δημοπρατοῦντες τοὺς κατοίκους των, ἐπροσπάθουν διὰ τῶν ἀποικισμῶν νὰ θεραπεύσωσι τὴν ἐρήμωσιν τοῦ πολέμου, ἡ νὰ θέσωσι μονίμους φυλακάς εἰς τὰς κατακτήσεις των. Διὰ ταῦτα ποτὲ μὲν προσκαλοῦντες τοὺς πτωχοτέρους τῶν πολιτῶν καὶ ἀναθέτοντες αὐτοὺς εἰς ἀρχοντας οἰκιστὰς, τοὺς ἐπεμποννὰ καταστεκθῶσι κύριοι τῶν ἐκδηματικῶν τόπων, ποτὲ δὲ κατέκιζον αὐτοὺς διὰ τῶν ἀπομάχων τῶν λεγεώνων, εἰς τοὺς ὅποιους

κησιν τοῦ δήμου καὶ τῆς φυλῆς. Οἱ Παιρεσεδὲς π. χ. εἶχε καὶ ἰδιαιτέρων περιουσίαν καὶ κτήματα, τὰ δποὶα χωριστὰ ἐνοικίαζεν. Πίδε Παλ. Οἰκον. τῶν Ἀθηναίων παρὰ τοῦ Βρεστκ. τόμ. 6. κεφ. 6.

διένεμον τὴν γῆν (α). Ἀλλ' οἱ ἀποικοι, εἰς μακρυνὴν γῆν οἰκιζόμενοι, δὲν ἐστεροῦντο τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, καὶ ἡ ἀποικία μιμουμένη τὴν οἰκίζουσαν πόλιν, ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν, ὡς πρὸς τὰ ἔθυμα καὶ ὡς πρὸς τὸν κυβερνητικὸν σχηματισμὸν, ἀπεικόνιζε τὸ προσφιλὲς εἶδωλον τῆς πατρίδος Ῥώμης *urbs romana*. Αὕτη ἡτον ἡ ρωμαϊκὴ ἀποικία.

Οἱ Ῥωμαῖοι δὲν μετεγειρίσθησαν τόσον ἀποινῶς ὅλας τὰς κατακτηθείσας πόλεις, ἀλλὰ πολλῶν ὅχι μόνον ἐφείσθησαν, ἀλλὰ καὶ οὐθετήσαντες ἐσυγγράψαν εἰς αὐτὰς νὰ ἀποδεχθῶσι τὸν κυβερνητικὸν τῆς Ῥώμης ὄργανισμὸν, ἀφοῦ καταλύσωσι τοὺς τοπικοὺς θεσμοὺς διὰ τῶν ὁποίων μέχρι τοῦδε ἐδιοικοῦντο. Αἱ πόλεις αὗται οὕτω ρωμαϊσθεῖσαι ἀπετέλουν τὰς *municeps*.

Ἡ ρωμαϊκὴ κοινότης ἐνισχύθη τόσον, ὥστε ἀντέστησεν ἐναντίον ὅλων τῶν βροτολοιγῶν ἐπιρρόον τῆς κατακτήσεως τῶν Γότθων, Βίγύότθων, Φράγκων Ὀστρογότθων κλπ. τοὺς ὅποιους ἡ Ἀρκτος, ἐξέμεσεν ἐναντίον τοῦ ρωμαϊκοῦ κόσμου. Περὶ τὸν ἔννατον καὶ δέκατον αἰῶνα, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Σαβίγνου, διεσώζοντο ἵγην τινα τῶν ρωμαϊκῶν θεσμῶν, οἷον δημαιρεσίαι καὶ πράξεις τινες ἀστυκὴ ὡς διαθῆκαι, γινόμεναι ἐνώπιον τῆς κουρίας. (β).

Ἀφοῦ ἡ κατάκτησις τῶν βαρβάρων αὐτῶν φυλῶν, μετεβλήθη εἰς τὴν σύστασιν τοῦ φεουδαλισμοῦ, αἱ πόλεις, δυνάμει τοῦ ἀρχαίου των ὄργανισμοῦ, καὶ τῆς προστασίας τοῦ κλήρου, διετήρησαν ζωὴν ἴδιαιτέραν, διέσωσαν τὰς τέχνας, τὰ γράμματα καὶ τὰ πλούτη, καὶ συγχά πολεμήσασαι ἐναντίον τῶν Τιμαριωτῶν κατοικούντων εἰς τοὺς ἀγροὺς, ἐπέτυχον προνόμια ἐγγεγραμμένα ἐντὸς χάρτου, καὶ ἐδοιθῆσαν τὴν βασιλικὴν ἀρχὴν νὰ διασείη πρότερον καὶ νὰ καταλύσῃ τελευταῖον τὸν φεουδαλισμόν (γ).

(α) *Ide Histoire du Droit Municipal en France par M. Raymonard t. I. p. 5.*

(β) *Ide Cuizot histoire de la civilisation en Europe.*

(γ) *Τιμάρχους· θύω ιστοικὰ δόγματα, ὡς πρὸς τὴν μόρφωσιν*

Ἡ κοινότης αὕτη διωκεῖτο ἀπὸ σῶμα ἀρχόντων ὄνομαζόμενον curia, καὶ curiales ἡ decuriones οἱ συγκροτοῦντες αὐτὴν, οἱ διποῖοι παρελάμβανον τὴν ἀρχὴν ταύτην διαδοχικῶς ἀπὸ τοὺς πατέρας των, ἡ ἔξελέγοντο κατ' ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν, ὅταν εἰκοσιπενταετεῖς τὴν ἡλικίαν ἐκέπτηντο 25 ζευγαρίων γῆν. Ἡ κούρια αὕτη, καθὼς καὶ ἡ γερουσία τῆς Ἀρχοντικής, ἐσκέπτετο περὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων καὶ ἔξετέλει. Ἐπομένως ἐπέβαλε φόρους, διεγείριζε τὴν περιουσίαν τοῦ δήμου, ἔξεποίει καὶ παρεχώρει γῆν πρὸς ἀνέγερσιν δημοσίων οἰκοδομῶν, ἀπέστελλεν εἰς τοὺς αὐτοκράτορας καὶ εἰς τοὺς διοικητὰς ἀντιπροσώπους πρὸς διεξαγωγὴν ὑποθέσεων, καὶ διώριζε τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ δήμου ἀρχοντας, οἱ διποῖοι ἦσαν οἱ ἔξης.

Duumvires, μονοεστεῖς, κινοῦντες ἀγωγὰς, ἡ ὑποχρεούμενοι διὰ τὸν δῆμον δμοιοι τοῖς ἐν Ἀρχῇ ὑπάτοις.

Principales, διαγέμοντες καὶ εἰσπράττοντες τοὺς φόρους, ἐπιτηροῦντες τὰ θέατρα, ὀχυρώματα κτλ. ἀντιστοιχοῦντες εἰς τοὺς Ἀδιλας τῆς Ἀρχῆς.

τῶν Εὐρωπαϊκῶν κοινωνιῶν, ἐπὶ τῶν διποίων ἐπέκειτο ἡ ῥωμαϊκὴ κατάκτησις, καὶ ἰδίως ἐπὶ τῆς Γαλλίας. Τὸ μὲν διατείνεται ὅτι τὸ Ἀρμαϊκὸν στοιχεῖον ἐπικρατήσαν ἐνετύπωσεν εἰς αὐτὰς, τοὺς θεσμοὺς καὶ τὰς γενικὰς διοπάς τοῦ κοινωνισμοῦ· τὸ δὲ, ὅτι αἱ ἐπιρρόαι καὶ αἱ παραδόσεις τῶν βαρβάρων ὑπερίσχυσαν περὶ τὸν σχηματισμὸν τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν. Οἱ Κόμης Βουλευνδίλλιε καὶ ὁ Μοντεσκιού ἦσαν οἱ κυριώτεροι ὑπέριμαχοι τοῦ πρώτου δόγματος· ὁ Ἀβδᾶς Δουΐδος τοῦ δευτέρου. Τὸ ζήτημα εἶναι σπουδαῖον, διότι πρόκειται νὰ βεβαιωθῇ ποίκιλή πολιτικὴ ἐπεκράτησε· τῶν νικητῶν ἡ τῶν νικημένων· ἡ τῶν νικητῶν, παριστάνουσα τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀτομικὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν κατακτητῶν· ἡ ἡ ἐπιρρόὴ τῶν νικημένων εἰσάγειε τοῦ Ἀρμαϊκοῦ ὀργανισμοῦ τὴν συγκέντρωσιν καὶ τὴν ἐνότητα.

Οἱ K. Cuizot, διὰ τῶν ἐμβριθῶν περὶ τῆς ἴστορίας συγγραμμάτων του, συνέτεινεν εἰς τὸ νὰ ἐνισχύσῃ τὸ δόγμα τὸ θεωροῦν τὰς σημειριὰς κοινωνίας, ὡς περιλαμβανούσας περισσότερα ῥωμαϊκὰ στοιχεῖα κοινωνισμοῦ παρὰ Γερμανικά

Curatores civitatis, ἐνεργοῦντες τινα χρέη ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν principales.

Defensor civitatis, ἐκλεγόμενος ἀφ' ὅλους τοὺς πολίτας, ὅστις παρευρισκόμενος εἰς τὴν διαινομὴν τῶν δημοσίων φόρων, ἐπροστάτευε τοὺς πολίτας κατὰ τῶν ἀρχόντων, ἐδίκαζε τινα ἀδικήματα, κατεδίωκε τοὺς ληστὰς κτλ. αὐτὸς ἦτον ὁ δήμαρχος τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὁ παρὰ Συρακουσίοις προστάτης πόλεως, ἔχοντες ἀμφότεροι ἔργον τὸ δημαρχεῖν (α).

Παραλλήλως τῆς κοινοτικῆς ταύτης ἀρχῆς, εὑρίσκετο ἡ ἔξουσία τοῦ Πρεφέτου ἐκλεγομένου ἐνίστε απὸ τὰς πόλεις. Αὐτὸς περιβεβλημένος τῆς γενικῆς διοικήσεως καθήκοντα, ἐπέβλεπεν ὅλας τὰς πράξεις, προέδρευε τῶν ἐκλογῶν, ἀλλ' οὐδέποτε ἀνεμίγνυτο κατεύθειαν εἰς δημοτικὰ καθήκοντα.

Ἐκθέσας καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν ἐσωτερικὸν ὄργανον τῆς Ῥωμαϊκῆς κοινότητος, δὲν ἐσκόπευσα ἄλλο, παρὰ νὰ κατατίθεται πασιφανές, ὅτι δὲν ἔχει τι κοινὸν ὁ ὄργανος τῶν ἐπὶ Τουρκοχρατίας κοινοτήτων, μὲ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀποικίαν ἡ κοινότητα πουνίceps.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι κατὰ τὴν πρώτην ἐπίθεσιν τῶν Ῥωμαίων εἰς Ἑλλάδα, οἱ Ἕλληνες ὑστερον ἀπὸ τινας ἀντιστάσεις ἔκυψαν τὸν αὐγένα· ἀλλὰ ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἀετοῦ, διεφύλαξαν ὅλας τὰς μορφὰς τῶν ἀρχαίων θεσμῶν καὶ πολιτευμάτων, ἀνισχύρων, διότι δὲν ἔφύσα πλέον ἐπ' αὐτὰ ἡ εὐεργετικὴ πνοὴ τῆς ἐλευθερίας. Αἱ σκιαὶ αὗται ἔξηλείφθησαν μὲν ὅτε τὸ κέντρον τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κόσμου μετετέθη εἰς Βυζάντιον, ἀλλὰ τότε οἱ κοινοτικοὶ θεσμοί, τοὺς ὅποιους διεγράψαμεν, ἐμαρκάνοντο ἀπὸ τὸν ἀπόλυτον δεσπο-

(α) Εἰς τὰ ἀρχαῖα πολιτεύματα βλέπομεν ἀρχὰς νομίμους, ἔχούσας ἔργον τὸ δημαρχεῖν, δηλ. τὸ ἀντιπολιτεύεσθαι ἐπὶ σκοπῷ καταστολῆς τῆς ἀνικλας. Ἀρχὴ τώρα ἐπὶ τούτῳ συστημένη, δὲν ὑπάρχει ἀλλ' ἡ ἐλευθεροτυπία καὶ ἡ δημοσιότης τοῦ λόγου, θεραπεύοντι ταύτης ἀρχῆς τὴν στέρησιν.

πισμὸν τῶν αὐτοκρατόρων, καταξηράνοντα πᾶν ἐλεύθερον κατασκεύασμα. Οἱ δημοτικοὶ τότε ἀρχοντες κατέστησαν ἀπλοὶ φορολόγοι, καὶ τὸ γελοιωδέστερον, ἔγγυηται καὶ πληρωταὶ τῶν καθηστερούντων φόρων servi reipublicæ. Ἐκ τούτου αἱ ἀρχαὶ αὗται ἐφεύγοντο ὡς ἀποτρόπαιαι, μὲν δὲν ὅτι περιήπτεντο παρὰ τῶν νόμων πλεῖστα ὥφελήματα, ἐν οἷς ἡ κατὰ κληρονομίαν διαμονὴ τῆς ἀρχῆς εἰς τὰς οἰκογενείας, καὶ ἡ νομιμοποίησις τῶν νόθων διὰ τῆς πολιτογραφήσεως εἰς τὴν κοινότητα oblation à la curie.

Ἐνῷ λοιπὸν ἡ κεντρικὴ ἀρχὴ ἐνέκρωντες τοὺς θεσμοὺς αὐτοὺς παντοῦ ὅπου ὑπῆρχον, δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ τοὺς ἐπιθέσῃ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, μήτε ἡ Ἑλλὰς αὐτὴ νὰ τοὺς πολιτογραφήσῃ ἀσμένως, ἀφοῦ δὲν ἦσαν παρὰ ὅργανα δεσποτισμοῦ.

Πρὸς τούτους ἐὰν οἱ ἐπὶ Τουρκοκρατίας θεσμοὶ κατίγροντο ἀπὸ τὴν ῥωμαϊκὴν κοινότητα, δὲν ἦθελον διατηρήσει κατά τι τούλαχιστον τὸν τύπον τοῦ ἑσωτερικοῦ σγηματισμοῦ της; ἀλλ' αὐτοὶ ἦσαν ἀπλούστατοι, καθὼς θέλομεν ἴδῃ ἐντὸς ὀλίγου, περιοριζόμενοι εἰς μίαν ἀρχὴν, ἐνῷ ἡ ῥωμαϊκὴ κοινότης περιελάμβανε σγηματισμὸν ἔντεχνον, μὲ πολλὰς ἀρχὰς ἀμοιβαίως σταθμιζόμενας.

Τὸ σκότος ἐπαυξάνει καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ Φράγκοι ἐπεκράτησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Λι φυλαὶ αὗται ἦλθον κ' ἔφυγον μεταξὺ τῆς σιωπῆς τῆς ἱστορίας, καθὼς λησταὶ λεηλατοῦν τοὺς ναοὺς καὶ φεύγοντα, βοηθούμενοι ἀπὸ τὴν σιωπὴν καὶ τὸ σκότος τῆς νυκτός.

Μεταξὺ λοιπὸν τῆς ἀδεβαιόσητος ταύτης καὶ τῆς στερήσεως θετικῶν πληροφοριῶν, ζητοῦντες νὰ μαντεύσωμεν τὴν γένεσιν τῶν δημοτικῶν θεσμῶν τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ Τουρκοκρατίας, δὲν ἐπέγομεν ν' ἀνατρέξωμεν ἐπὶ τούτῳ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς κατακτήσεως.

Οἱ Τούρκοι μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατέκουσιάσαντες τοὺς τόπους τοὺς προσλαβόντας ὑστερον τόνομα Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, ἦσαν βάρβαροι μέχρις ἀπλοϊκότητος, ἀμαθεῖς τῆς γλώσσης τῶν κατακτηθέντων ὑπυκόλων, ἀδεεῖς περὶ τὰ κυβεργητικὰ πράγματα καὶ καθίσταντο μεταξὺ λαῶν πολυπληθῶν καὶ εὐημερούσιων. Πρῶτον ἔργον τῆς κατακτήσεως ἦτο, γὰ δη-

μεύση ὅλην τὴν ἀφύτευτον καὶ ἀνοικοδόμητον γῆν καὶ ὅσα κτήματα ἐθεώρησεν ὡς δημόσια. Συγκεντρώσασα τὴν ἴδιοκτησίαν αὐτῶν εἰς τὸν Σουλτάνον, διένειμε τὴν ἐπικαρπίαν μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν τῆς κατακτήσεως<sup>6.</sup> τὸ νὰ διανείμῃ τὴν κατακτηθεῖσαν ἐπικρατείαν εἰς διοικήσεις στρατιωτικὰς περιλαμβανούσας καὶ τὴν πολιτικὴν ἔξουσίαν, καὶ νὰ διασπείρῃ τοὺς στρατιώτας ὡς φύλακας καθ' ὅλην τὴν ἔκτασίν της· γέρε πειδὴ ἦτο δύσκολον γὰρ ἔλθῃ εἰς προσαφὴν ἄμεσον μὲ τοὺς νικηθέντας, νὰ ἐπεμβαίνῃ εἰς τὰ καθέκαστα τῆς διοικήσεώς των καὶ νὰ τοὺς φορολογῇ, ἀφοσεῖν εἰς αὐτοὺς τοὺς ιδίους τὴν φροντίδα τῆς ιδίας διοικήσεως καὶ τῆς φορολογίας.

Τὴν ἔξουσίαν ταύτην ἐνεδύθη ὁ κλῆρος καὶ οἱ ἔγκριτοι. Τοῦ κλήρου ἡ ἰσχὺς, ὁ διορισμὸς καὶ ὁ σύνδεσμος πρὸς τὴν κεντρικὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶναι ιδιαίτερον ἀντικείμενον συζητήσεως. Περιοριζόμενοι εἰς τὴν λαϊκὴν τῶν προστώτων ἔξουσίαν, διατεινόμεθα ὅτι εἶναι πολλὰ λογικὸν τὸ νὰ μετεχειρίσθησαν οἱ κατακτηθέντες εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν ἐκλογὴν, ὡς μέσον διορισμοῦ τῶν προστώτων.

Εἰς τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν δὲν ὑπῆρχεν ἀληθῆς ἀριστοκρατία, εὑρισκομένη μάλιστα εἰς τὰς κενραμένας κυβερνήσεις, καθ' ἃς ἡ μοναρχία ἡμπορεῖ νὰ συμβιβασθῇ μὲ τὴν ὑπαρξίαν ἀνεξαρτήτων τινῶν σωμάτων· ἐνῷ δὲ σεποτισμὸς ἔξισάζει τὰ πάντα ὑπὸ τὸ δρέπανόν του. Υφίσταντο μὲν ὑπεροχαῖ, βαθμολογία μεγιστάνων καὶ ὄγκωδεις τίτλοι εἰς τὸ Βυζάντιον· ἀλλ' αὐτὰ ἐδημιουργοῦντο καὶ κατεδαφίζοντο ἀπὸ τὴν θέλησιν τοῦ ἀποθεωμένου ἵματορος, ὁ ὅποιος προεικόνιζε, κατὰ τὴν ἀδυναμίαν καὶ τὴν κομποδήμοσύνην, τοὺς τωρινοὺς Σουλτάνους τῆς ἀγωνιώσης Τουρκίας.

Μὴ ὑπαρχουσῶν δὲ ίμαγενῶν ὑπεροχῶν ἀναγνωρισμένων, καὶ ἀριστοκρατίας ἐμφυτευμένης εἰς τὴν γῆν, ἡ ὅποια ἦθελεν εὐθὺς ἀναλάβῃ τὰς ἡνίας τῆς διοικήσεως ὑπὸ τὴν ἀλλοεθνῆ καὶ ἀλλόθρησκον κυβερνησιν, ἡ ἐκλογὴ, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ἐδύνατο ν' ἀναδείξῃ τοὺς οἰκιστέρους νὰ ἔχοικονοι μήσωσι τὴν δυστυχὴν τῶν πραγμάτων

κατάστασιν. Τί ἔμελλεν εἰς τὴν Τουρκικὴν κυβέρνησιν, ποῖον ἦν τὸ μέσον τοῦ διορισμοῦ ἢ ποῖοι οἱ διοριζόμενοι; ἢ μᾶλλον ὅσον διὰ τῆς ἐκλογῆς ἀνεφαίνετο ἡ ἐμπιστοσύνη τῶν πολλῶν εἰς τινας προύχοντας, τόσον αὐτοὶ ἦσαν τελειότερα ὄργανα φορολογίας καὶ ἔρμηνες πιστότεροι τῶν τυραννικῶν προσταγμάτων εἰς τοὺς κατακτηθέντας.

‘Αλλ’ οἱ νικημένοι λαοὶ ὥφεληθέντες ἀπὸ τὰς περιστάσεις ταύτας, ἐπράξαν δὲ τι πάντοτε πράττουσιν οἱ διὰ τῆς κατακτήσεως στερούμενοι κυβερνήσεως ἔθνικῆς καὶ πολιτικῶν ἐγγυήσεων, δηλαδὴ ἐπροσπάθησαν διὰ τῆς στενῆς συνενώσεως πρὸς ἀλλήλους εἰς κοινοτικὴν συγκοινωνίκην, νὰ συμβοηθῶνται κατὰ τῆς τυραννίας, καὶ νὰ διασώσωσι τὰ ἔθιμα, τὴν θρησκείαν καὶ τὴν γενεὰν ἀπὸ τὸ ναυάγιον τῆς δουλείας.

Αὐτοὶ, δοῦλοι ἐντὸς τῆς γενικῆς κοινωνίας, ἦσαν ἐλεύθεροι ἐντὸς τῆς κοινότητος συνδεδεμένοι διὰ τῆς ἀλληλεγγύης τῆς κοινῆς συμφορᾶς, παραπονούμενοι καὶ κραυγάζοντες ὁσάκις κακεῖς τῶν δημοτῶν ἡδικεῖτο ἀπὸ τοὺς δεσπότας, καὶ θεωροῦντες τὴν καθ’ ἑνὸς προσβολὴν ὡς ἐπίθεσιν καθ’ ὅλης τῆς κοινότητος, ἔζων ιδίαν τινα ζωὴν, σγηματίζοντες ἐκ κοινῆς συναινέσεως καὶ ἐξ ἀνογύης τῶν δεσποτῶν, ιδίας δικαιοδοσίας, πειθόμενοι εἰς τοὺς ἄρχοντας τοὺς ὅποιους ἔξέλεγον καὶ συγκερῶντες τὴν πικρίαν τῆς νέας τῶν πραγμάτων καταστάσεως διὰ τῶν παραμυθιῶν τῆς θρησκείας.

Οἱ ἄρχοντες λοιπὸν αὐτοὶ δὲν περιωρίζοντο εἰς τὴν δασμολογίαν, ἀλλ’ ἐδίκαζον, καὶ διώκουν, ἐμποδίζοντες, ὅσον τὸ δυνατὸν, τὴν ἐπέμβασιν τῆς γενικῆς κυβερνήσεως εἰς τὰ πράγματα τῆς κοινότητος, διὰ μέσων συμβιβαστικῶν.

Τοιούτῳ πρόπῳ ἡ ἀμάθεια τῶν κατακτητῶν, ἡ διαφορὰ τῆς γλώσσης καὶ τῆς θρησκείας καὶ ἡ ἐπίθεσις φόρων εἰς τοὺς κατακτηθέντας, ἐγέννησε τοὺς δημοτικούς θεσμοὺς, οἱ διοῖοι πρὸς μὲν τοὺς κατακτητὰς ἐχρησίμευον ὡς ὄργανα φορολογίας, πρὸς δὲ τοὺς δουλιωμένους λαοὺς ὡς ἀμυνα ἐνχυτίον τῶν δεινῶν τῆς τυραννίας.

Παρακτηγήσεως ἄξιογ εἶναι, ὅτι ὅχι μόνον ἡ φορολογία ἀλλὰ

καὶ ἡ φύσις τῶν φόρων συνετέλει εἰς τοῦτο. Εἰς τὴν Τουρκίαν, περὶ τὰς ἀρχὰς μάλιστα τῆς κατακτήσεως, ὁ ἔμπειρος φόρος, ὁ φόρος ὁ ἐπίπτων ἐπὶ τὸν φορολογούμενον διὰ τῆς ἐφαρμογῆς του εἰς τὸ πρᾶγμα, ἦτο σχεδὸν ἄγνωστος.

Ἐὰν οἱ ἔμπειροι φόροι ἦσαν ἐν χρήσει κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις δὲν ἥθελε πώποτε λάθει ἀνάγκην τοιούτων ὀργάνων φορολογίας, διότι χωρὶς τῆς βιοηθείας των ἥθελε δασμολογῆ τὰ κατακτηθέντα πλήθη. Ἀλλ' ἡ ἀμεσος φύσις τοῦ φόρου κατέστησεν ἀναγκαῖαν τὴν μετάζουσαν ὁμοεθνῆ ἔξουσίαν. Ὁ ἀμεσος φόρος ἔχει ἀνάγκην νὰ διανεμηθῇ ἡ διανομὴ προϋποθέτει γνῶσιν ἀκριβῆ τῆς περιουσίας αἰώνιως μεταβαλλομένης τοῦ φορολογουμένου, καὶ διὰ τοῦτο ἡ τοπικὴ διοίκησις ἦτον ἀναγκαῖα.

Ο διανεμητικὸς φόρος ἔχει καὶ τοῦτο τὸ χαρακτηριστικὸν, διὰ τὸ ποσὸν ἐφ' ὅλην τινα κοινότητα ἡ ἐπιχρήσια ἐπιβαλλόμενον εἶναι προσδιωρισμένον. Ἐπομένως ἔάν τινες τῶν φορολογουμένων ἑραθύμουν περὶ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ φόρου, ἡ ἀπεδήμουν εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, ὁ φόρος ἐπέπιπτε βαρύτερος εἰς τὰ λοιπὰ μέλη τῆς κοινότητος. Ἐκ τούτου ἡ διανομὴ ἐντὸς τῆς κοινότητος ἐγίνετο ἀναγκαστική ἐγεννᾶτο δὲ ἀμοιβαία τις ἐπίβλεψις καὶ ἀλληλεγγύη, αἱ ὅποιαι συνέδεον ἔτι μᾶλλον τὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς αὐτῆς κοινότητος.

Ὑπῆρχον καὶ ἀμεσοι φόροι μὴ χρήζοντες διανομῆς καθὼς ὁ πρωσαπικὸς, τὸ χαράτζι, ἀλλὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ φόρος οὗτος ἔξιγγοράζετο ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας ἡ ἀπὸ τὰς κοινότητας, πληρωνόμενος δὲ ἀποκοπῆς (α), καὶ τοιούτῳ τρόπῳ ὁ πρωσαπικὸς φόρος διενέμετο εἰς τοὺς φορολογουμένους ἀπὸ τὴν τοπικὴν ἀρχὴν, κατὰ τὴν περιουσίαν καὶ τὰς παραγωγοὺς δυνάμεις ἔκάστου.

(α) Κεσίμι ἡ μακτού ἔθεωρεῖτο ως μέσον φορολογικῆς ἀνακουφίσεως: διότι οἱ Ὡθωμανοὶ δὲν ἀνεμιγνύοντο εἰς τὴν εἴσπραξίν του. Ἐν τῶν κυριωτέρων προνομίων τὰ ὅποια ἀπήτησαν οἱ Σέρβοι περὶ τὴν πρώτην κατάστασιν τῆς ἀτελοῦς αὐτονομίας των, ἦτον τὸ μακτού.

"Αλλος φόρος καὶ ὁ σημαντικώτερος ἡτον ὁ ἔγγειος δεκατισμός. Ἀφοῦ ή ἀφύτευτος καὶ ἀνοικοδόμητος γῆ, καὶ η ἀνήκουσα εἰς τὸ Βυζαντινὸν δημόσιον ἐλημεύθη ὑπὲρ τοῦ Σουλτάνου, διενεμήθη καθὼς εἴπομεν ως στρατιωτικὴ ἀμοιβὴ, καὶ ως τίμημα διαρκοῦς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας εἰς τοὺς στρατιώτας τῆς κατακτήσεως. Αὐτοὶ δὲν ἐσυνδύχον, καθὼς οἱ Ρωμαῖοι στρατιώται, τὸ φιλοπόλεμον μὲ τὴν ἀγάπην τῆς γεωργίας· μὴ γεωργοῦντες δὲ, παρεχώρουν τὴν γῆν εἰς τοὺς κατακτηθέντας, ἐπὶ συμφωνίᾳ τοῦ ὅτι καλλιεργοῦντες θέλουν ἀποδίδει δέκατον ὅλων τῶν προϊόντων.

Τὸ δέκατον ἀπλούστατα εἰσπραττόμενον δὲν εἶχεν ἀνάγκην διανομῆς καὶ τῆς μεσολαβήσεως τῶν τοπικῶν ἀρχῶν· καὶ ὄφείλομεν νὰ ὅμοιογήσωμεν ὅτι τοικύτη φορολογία ἀπετέλει περιττὴν τὴν ὑπαρξίαν δημοτικῶν ἀρχῶν· ἀλλ' αὐτὸς ὁ φόρος δὲν ἦτο μόνος, καὶ συγχά ἔξαγοραζόμενος ἀπὸ τὰς κοινότητας μετεβάλλετο εἰς διανεμητικόν. Παράδειγμα προβάλλομεν τὴν μόνιμον περὶ τούτου συνήθειαν τῆς ἐπαρχίας τῶν Ἀγράφων.

"Αλλη πηγὴ τῆς συστάσεως τῶν δημοτικῶν θεσμῶν εἶναι βεβαίως καὶ αἱ συνομολογηθεῖσαι εἰς πολλὰ μέρη συνθῆκαι μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν πληθυσμῶν καὶ τῶν κατακτητῶν. Τὸ Αίγαυον ἡτον ὄλοκληρον προικισμένον ἀπὸ κοινοτικὰς ἀρχὰς, ἀλλ' αἱ ἀρχαὶ αὗται συνέστησαν τὸ πλεῖστον διὰ συνθήκης τινὸς, γενομένης μεταξὺ τοῦ Σουλτάνου Ἰμπραχήμη περὶ τὸ Τουρκικὸν ἔτος 1036, καὶ τῶν νήσων Νάξου, Ἀνδρου, Μήλου, Πάρου, Σαντορίνης καὶ λοιπῶν. Οἱ κατακτηταὶ δὲν συνέθεντο ἵσοι πρὸς ἴσους, ἀλλὰ τινὰς πληθυσμοὺς ὀρεινοὺς ἢ νησιωτικοὺς, μεταξὺ τῶν ὅποιων δὲν ἦθελαν νὰ κατασταθῶσι, καὶ τοὺς ὅποιους δὲν ἐδύναντο νὰ ἔχωσιν ὑποχειρίους, ἐνέδυσκαν μὲ προνόμια, ἐπιδαψιλευόμενα ἐντὸς ἐπισήμων διαταγμάτων.

**Τοῦ Μεγάλου Βασιλέως καὶ Αὐτοκράτορος Σουλτάν  
Ίμπραήμ ὁ Ἀκτιναμές ὃπου ἔδοσεν εἰς τὰ νησία (α).**

Ἄπὸ τὸ νησὶ τῆς Ἄζιας, καὶ τῆς Ἀντρος, καὶ τῆς Μῆλος, καὶ τῆς Πάρος, καὶ τῆς Σαντορίνης, καὶ Σύφνου καὶ τῶν λοιπῶν νησίων, οἱ ἄνθρωποι, Χρήσωμος Ῥώκας, Κανέλλος, Κάϊος καὶ Μηκέλης, καὶ Δαμιανός, καὶ Χρηστόδουλος, καὶ Μηχάλης ὁ Μπερλής, καὶ οἱ ἐπίλοιποι ἥλθον εἰς τὴν ἀνικτήν μου Πόρτα, καὶ εἴπαν, ὅτι ὁ μακαρίτης παππούς μου ὁ Σουλτάν Σουλεϊμάνης (ὁ θεὸς νὰ τοῦ συγχωρήσῃ εἰς τὸν παράδεισον) εἰς τὸν λογισμένον αὐτοῦ καιρὸν, ἦτον ὁ Χαρεντώπης Καπετάν Πασσᾶς καὶ ἐδιάβει εἰς αὐτὰ τὰ νησία, καὶ οὕτως δὲν ἐστρεψοκεφαλιάσανε μόνον ἐπροσκύνησαν τὴν ἀκίνητόν μου Βασιλείαν, καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τότε καὶ ἐδῶθεν ἔναν Ῥωμαῖον Μπέϊ ἔκαμπαν, καὶ ἀπεράσοντας καιρὸς, ἔνας Ἐβραῖος Μπέϊς ἐπάνω εἰς τὰ νησία τὸ ὄνομά του Ἰωσήφ ἀπὸ τὴν Βασιλείαν μου ἐστάθηκε, καὶ αὐτὸς ὁ Ἰωσήφ μερικὸν τοὺς ἔκαμψεν Ζάπτι, καὶ κατὰ πῶς ἦτον ἡ τάξις τους, καὶ τὸ κανόνι τους, ἔως τὴν σήμερον ἡμέραν εἰς τὸν ἵσκιον τῆς Βασιλείας μου, ἐτοῦτα ὅλα τὰ νησία δίχως καμμίαν πήραξιν ἀπέρασαν.

Ἀποθανόντος δὲ τοῦ ῥηθέντος Ἰωσήφ ἀπὸ τὴν ἀνικητόν μου Βασιλείαν Μπέϊς Φλαμπουριάρης, καὶ Καδῆς Κριτῆς ἐβάλθηκε νὰ κοίνωνται ὅμοι μὲ τέτοιαν ἀπόφασιν, κατὰ τὸ κανόνι καὶ Νόμον ὃπου ἐχάρισεν τῶν Χιοτῶν, ὅτι εἰς τὰ νησία καὶ ἐχαρίσθη τὸ αὐτὸν καὶ ὅμοιον Κανόνι, καὶ νὰ περνηστῶν εἰς ὅλα παρόμοια, καὶ τῶν Χιοτῶν ὁ νόμος καὶ τὸ κανόνι, καὶ νόμον ὃπου τοὺς ἐδωκε νὰ μὴ πληρώνωσι, καὶ ὃπου τοὺς ἐχάρισεν εἶναι, νὰ πληρώσουν ὅπως ἐπλήρωναν καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τὰ χαράτσιά τους, καὶ περισ-

(α) Τὸ πρωτότυπον τοῦ Διατάγματος τούτου ἀπωλέσθη περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως, ἐναποτεθὲν εἰς χεῖρας τοῦ N. Μουρούζη ἀτυχῶς ὑποκύψαντος εἰς θάνατον καὶ εἰς δήμευσιν. Ἀντίγραφον μεταφράσεως κοινοποιηθέν μοι διὰ τῆς φιλοκάλου φροντίδος τοῦ διοικητοῦ κυρίου Οἰκονομίδου ἐκδίδω ἀπαράλλακτον.

σότερον νὰ μὴ πληρώνωσι, καὶ ὅποιος δὲν εἶναι διὰ χαράτσι νὰ μὴ πληρώνῃ, καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ χαράτσι τους οὔτε Σπέζα, οὔτε Ἀβαρίζη, οὔτε Ἀγγιμογλανῶ, οὔτε Καλέτι, οὔτε Μακαντικάσι (α), οὔτε ἀπ' ὅτι ἀλλα τεκλίφια ὅποι εἴχει ἡ ἀνίκητήμου Βασιλεία νὰ μὴ δίδουν, καὶ ὅπως εἶνε ὁ λανθασμένος των Νόμος νὰ πηγαίνουν εἰς ταῖς ἐκκλησίαις των, καὶ ἀπ' ὅταν θέλουν ν' ἀνοίγουν τὰ μνήματά τους, οὔτε Καδῆς, οὔτε Μπέϊς νὰ τοὺς πειράζουν. Μηρὶ διὲ τοὺς ἀποθαμένους των νὰ μὴ γυρεύουν, οὔτε νὰ πέρνουν ὅτι οὔτε εἰς τοῦ Θεοῦ τὴν κρίσιν, οὔτε εἰς τὸ κανόνι μας εἶνε ἑτοῦτα καὶ νὰ θάπτουν τοὺς νεκροὺς ὑπ' ἐκκλησίας. Ἀπὸ δουλιαῖς ὅπου δὲν εἶνε τῆς κρίσις, οἱ Καδῆδες δυνατὰ νὰ φυλάγωνται χωρὶς κρίσιν κανένα νὰ μὴ πειράζουνε. Καὶ ἡ ἐκκλησίαις των, ὅταν χαλάσουν νὰ ταῖς φτιάνουν, καθὼς ἦτον πρῶτα, καὶ κανένας εἰς τοῦτο νὰ μὴ τοὺς πηράζῃ. Ἀπὸ τὰ ἀμπέλια τους, καὶ χωράφιά τους ἡ δεκάτιαις καθὼς ἐπέρνουνταν πρῶτα, ἔτσι πάλιν νὰ πέρνωνται, καὶ περισσότερον τίποτε κανεὶς νὰ μὴ πέρνη, καὶ ἀπὸ τὸ ἀλλα τους μούλια κανεὶς στανικῶς νὰ μὴ τοὺς ἐθγάλῃ, οὔτε ἀπὸ τὰ χέργια τους κανεὶς στανικῶς νὰ τὰ πέρνη. Καὶ ἀναμεσόντας ὅποιος ἥθελεν ἀφίσει διὰ τὰ ῥοῦχα του ἢ διατάξει ὅτινος ἥθελε θελήσει, ἢ ὅτινος ἥθελε τὰ χαρίσει νὰ πιάνεται καὶ ἀπὸ τοὺς Καλίκιδες, καὶ Κατίμηδες νὰ μὴν ἀπλώνουν, καὶ πειράζουν τίποτες. Καὶ ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔως τὴν σήμερον κατὰ τὸν λανθασμένον τους νόμον ὅτι κρίσιν ἐχωρίσανε, καὶ ἔχουν ἀπόδειξιν εἰς τὰ χέριά τους, κατὰ ὅπου τὸν ἐκρίνασι πρῶτα κατὰ τὸν λανθασμένον των νόμου κανένας πλέον νὰ μὴ χαλάσῃ τὴν κρίσιν τους, καὶ οἱ Καδῆδες διὰ Χοτσέτι, καὶ διὰ Σιτσίλι, καὶ διὰ Ἀρζί ἔξω ἀπὸ τὸ κανόνι νὰ μὴν πέρνουν περισσότερον. Καὶ διὰ καμμίαν ὑπόθεσιν, ἐὰν μαλώσουν ἀναμεσόν

(α) Ἡ μετάφρασις μετέφερε λανθασμένα πολλὰ δνόματα. Σπέζα σημαίνει προσωπικόν τινα φόρον ὑποδεέστερον τοῦ χαρατζίου. Ἀβαρίζη τυχηρά. Ἀγγιμογλανῶ, Καλέπι, εἶναι δύω λέξεις διεψθαρμέναι καὶ ἀκατάληπται.

τους, καὶ βάλοντες κανένα αὔγρικυμένον ἄνθρωπον, καὶ τοὺς ἐσιάσεις νὰ ἦνται στεργόμενον, καὶ οἱ Καδῆδες νὰ μὴν ἔχουν νὰ κάμουν εἰς τέτοιαν λογῆς σύμβασιν. Καὶ ἀπὸ ψευδομάρτυρας δύναται νὰ φυλάγωνται, καὶ διὰ τοῦτο περισσότερον ἀπὸ πεντακόσια ἀσπρα  
δίχως Χοτσέτη καὶ Συγκιλάτη, ἀν μαρτυρήσουν οἱ αὐτοὶ μάρτυρες οἱ Καδῆδες νὰ μὴ τοὺς ἀφηκράζωνται. Καὶ ἀπὸ κρατὶ καὶ ἄλλα φραγοπότια τῆς Κουμπανίας τῶν σπιτιών των Κουμέρων νὰ μὴ διδουνε, καὶ ἀπὸ τοὺς Νησιώτας ἐτούτους ὅπότεν ἥθελαν ὑπάγει εἰς πραγματείαν τους, ἀποθανόντας κανένας ἀναμεσόν τους οἱ σύντροφοί τους νὰ περιλαμβάνουν τὰ ῥοῦχα του, καὶ οἱ Ἐμίνιδες, καὶ οἱ Μπεῖτουλμαλτζίδες γέρι εἰς ταῦτα τὰ ῥοῦχα νὴ μὴν ἀπλώσωσιν.

Καὶ ἀπὸ ἐτοῦτα τὰ Νησία ὅποιος ἥθελεν νὰ ἔμπη εἰς τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ, νὰ ἔλθῃ ἔμπροστά εἰς τὴν κρίσιν τοῦ θεοῦ καὶ μαρτύρησιν, ἃς ἔμπαινη κάνεις στανικῶς Μουσουλμάνον νὰ μὴ κάμνῃ.

Καὶ ἀπὸ τὰς γυναικας των ὅποια ἥθελε θελήσει νὰ πάρῃ Τούρκον ἄνδρα νὰ ἔρχεται ἀτίτης εἰς τοῦ θεοῦ τὴν παστοικὴν στράταν, ἔμπροσθε νὰ δίδῃ τὸν λόγον της, ἀμὴν κανεὶς νὰ μὴ τῆς κόπτῃ Καπίνη, ἔξω ἀν ἐτούρκισε πρῶτα. Καὶ ἀπὸ ἀναμεσόν τους ἀν ἦνται καὶ κανένας ἀτυχος ἄνθρωπος, καὶ ἥθελε κάμει κανένα κακὸν, ἐκεῖνος ὁ ἴδιος νὰ παιδεύεται, καὶ ὅχι ἄλλος κανένας δὶ αὐτόν. Καὶ ὅποιος ἄλλος ἀπὸ αὐτοὺς ἥθελεν ἔβηγει τὴν νύκτα ἀπὸ τὸ σπίτι του μὲ φοτίχ, μὲ λυγνάρι, ἢ καιρὶ διὰ καμμιάν του δουλιάν κανεὶς νὰ μὴ τοὺς πειράζῃ, καὶ εἰς τὰ χωριά του Ναϊπής νὰ μὴν ἔβγαινη, ὅποιος ἔχει Νταβά νὰ πηγαίνῃ εἰς τὴν κρίσιν, καὶ τινὰς νὰ μὴ τοὺς ἔμποδίζῃ, καὶ αὐτοὶ ὅπου μαζόνουν τὰ Χαράτσια του· καὶ ἄλλα τους χρέι ὅ,τι εἶνε ἀπὸ τῆς ἀρχῆς νομοθετημένον ἐκεῖνο νὰ πέρνουνε, καὶ περισσότερον ἔνα Μαγκίρι νὰ μὴ πέρνουν καὶ τοῦ ἀλόγου τους τὴν ταγήν, καὶ φραγοπότιτους νὰ ἀγοράζουν ἀπὸ τὸ πουγκί τους. Καὶ τοὺς χρεώστας ὁ Μουζούρης εἰς σίδερα, καὶ σκοτεινὸν τόπον ἀν ἦνται τῆς γνώμης τῶν γερόντων νὰ μὴ τοὺς βάνη, καὶ ἡτε θέλημα τοὺς πέσει ὁ Καδῆς τους, καὶ ὁ Μπέης τους νὰ τὸ βλέπουν μὲ τὴν κρίσιν, καὶ ὅχι ἄλλος κανένας, καὶ Δραγουμάνον νὰ βάλουν

άτοίτους ὅποιος τῶν ἀρέσει, καὶ ταῖς βύγλαις ὅπου βάνουσιν, ὡς καθὼς ἦτον πρώτα, ὅποιον θέλουν νὰ βάλουν ἀτοίτους νὰ φυλάγουν, καὶ ἄλλος κανένας εἰς τοῦτο νὰ μὴ ἀνακατώνεται. Καὶ εἰς αὐτὰ τὰ νησία Γιανήτσαρης, οὔτε Γιαζαζῆς μὲ τὸ νὰ μὴ χρεάζωνται νὰ μὴν ἐμπαίνῃ. Καὶ ἀπὸ ἑτούτους ὅποιος ἥθελεν πειραχθῆ, καὶ νὰ τοῦ κάρμουν ζουλούμι, ἢ ἀπὸ Μπέην, ἢ ἀπὸ Καδῆν, ἢ ἀπὸ ἄλλον τινα καὶ ἥθελεν θελήσει νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν ἀνίκητόν μου Πόρταν νὰ ἔμπη εἰς κάτεργον, ἢ εἰς ὅποιον ξύλον ἥθελεν καὶ κανένας νὰ μὴ γίνεται ἐναντίος, κανεὶς νὰ μὴ τοῦ λέγῃ ποῦ ὑπάγει, καὶ διὰ ποῦ ὑπάγει, οὔτε Πασσᾶς οὔτε Καδῆς. Καὶ ἀνάμεσόν τους τὰ χωράφιά τους, ὅπου δίδουν μὲ ἀποκοπὴν ἔνας τοῦ ἄλλου ὅ,τι λόγον ἔχουν λαλημένον, κανεὶς ἄλλος νὰ μὴ τὸν χαλᾶ, μόνον καθὼς εἶνε εἰς τὸν λανθασμένον τῶν Νόμουν νὰ πιάνεται περισσόν, ὀλίγον, κανεὶς νὰ μὴ τοὺς πιάνῃ. Καὶ ἑτούτα ὅλα ὅπου ἐγράφησαν εἰς τὴν ἀνίκητον Βασιλείαν ὅλα νὰ πιάνωνται, καὶ ὅποιος δὲν πιάσει τὸ Κανόνι μου νὰ τὸν κάρμουν γνωστὸν εἰς ἀνίκητόν μου Πόρταν, τὸ ὄνομά του ξέχωρα νὰ ἔργεται ἀπὸ τὸ δίκαιόν του.  
 Ἐστι γράφω, καὶ ἔστι ὄριζω. Καὶ τοῦ παποῦ μου, καὶ τοῦ πατέρα μου, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου, τὸν Ἀκτιναμὲ ἐγραψα, καὶ ἐγὼ καὶ τὸν ἐκεινούργιωσα, καὶ τὸν ἔδωσα αὐτούντων τῶν νησιωτῶν νὰ περγοῦν ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸν μεγαλώτατόν μου ἵσκιον. Ἐστι ὥρισα πῶς ὁ Ἀκτιναμές μου διὰ νὰ τὸν πιάνετε, καὶ ἀπ' ὁ,τι ἐγραψα, ὅποιος ἥθελεν ἐβήγη ἔνα περισσότερον, ἢ ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸ δίκαιόν του δύναται ἔρχομεν. Καμμιάδες λογῆς ἔλεος μὴ γένεται, ἔστι εἰξεύρετε, καὶ μὲ τὸν ὄρισμόν μου δουλιὰ νὰ κάμετε.

*"Ἐτος Τουρκικὸν Ἀλλῆ 1036.*

Ἡσχολήθημεν νὰ γνωρίσωμεν τὴν γένεσιν τῶν κοινοτήτων, ἃς ἐγκύψωμεν μικρὸν καὶ περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν κοινονήτων, τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν καθηκόντων αὐτῶν. Ἰδομεν διατί οἱ δημοτικοὶ θεσμοὶ δὲν ἥσαν ὅμοιοι καθ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Τουρκικῆς ἐπικράτειας· ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ μέρα μέρος ὅμοιαι περιστάσεις ἐπε-

νήργησαν εἰς τὴν σύστασίν των, θέλομεν προσπαθήσει νὰ ἐκθέσωμεν δρους τινας ἐφαρμοζομένους εἰς ὅλους ἐν γένει τοὺς θεσμοὺς τούτους.

ά. Ἐκτὸς τοῦ Αἰγαίου καὶ τῶν τόπων ἐκείνων ὅπου ἐπεχορηγήθησαν προνόμια δὶ ακτιναιμέδων ἢ χάρτων αὐτοχρατορικῶν, παντοῦ ἀλλοῦ οἱ κοινοτικοὶ θεσμοὶ ἦσαν ἄγραφοι.

β. Ὁ τρόπος τοῦ διορισμοῦ ἦτον ἡ ἐκλογὴ, ἔμμεσος ἢ ἀμμεσος.

γ. Οἱ διοριζόμενοι ἀρχοντες ποτὲ μὲν ἦσαν εἰς μόνος, ποτὲ δὲ δύω, τρεῖς, καὶ πέντε πολλάκις, ἀλλ' ὅλοι τῆς αὐτῆς φύσεως, ἔχοντες τὴν αὐτὴν ἔξουσίαν, συνάπτοντες τὴν σκέψιν μὲ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ μὴ διηρημένοις εἰς ἐκτελεστικὸν καὶ βουλευτικὸν σῶμα.

δ. Ἡ διάρκεια τῶν ἐκλεγομένων ἀρχόντων περιωρίζετο, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς ἐτοὺς ἀλλ' ἡ ἐκλογὴ ἦτον ἐλευθέραι νὰ φέρῃ τοὺς αὐτοὺς εἰς τὰ πράγματα, καὶ πολλάκις ἡ δοθεῖσα ἐντολὴ ἀνεκαλεῖτο πρὸ τοῦ ἐτοῦς, ὅταν ἀνεκαλύπτοντο σφετερισμοὶ καὶ βιαιοπραγγίαι. Συνέβαινε δὲ πολλάκις οἱ ἐκλογεῖς νὰ παραβιάζωνται εἰς τὰς ἀποφάσεις των, διὰ τῆς βίας ἐκλεγομένων τῶν δημογερόντων, καὶ διὰ τῶν σχέσεών των μετὰ τῶν ὀμιλιανῶν.

ε. Τὰ καθίκοντα τῶν ἀρχόντων ἦσαν γενικὲ καὶ ἀδριστα, παντοῦ σχεδὸν ὑπερπηδοῦντα τὸν κύκλον τῆς δημοτικῆς καὶ ἐπαρχιακῆς διαχειρίσεως· ἀλλὰ τὰ κυριώτερα ἦσαν, ἡ διανομὴ καὶ εἰσπραξὶς τῶν γενικῶν καὶ τοπικῶν φόρων· ἡ ἔξουσιον δημοτικῆς τῶν χρεῶν μὲ τὰ ὄποια ἦσαν βεβαρυμέναι ὅλαι σχεδὸν αἱ κοινότητες ἐπὶ Τουρκίας· διάλυσις δικαστικῶν διενέξεων μὲ τὴν σύμπραξιν τοῦ κλήρου, συμβιβαστικῷ τῷ τρόπῳ ἀστυνομία, ἡ ὅποια ἦτον τοσούτῳ μᾶλλον ἀναγκαῖα, καθόσον ὑπῆρχεν ἀλληλεγγύη τις μεταξὺ τῶν μελῶν ὅλης τῆς κοινότητος, καὶ ἐπειδάλετο πρόστιμον (τζερζυές) ἐφ' ὅλην τὴν κοινότητα δὶ αδικήματα ἴδιωτικά.

Ἐμπορεῖ τις ν' ἀπαριθμήσῃ πολλὰ ἀλλα καθίκοντα· διότι ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἀπὸ ἀμάθειαν ἢ ἀπὸ ἀρροντισίαν ἀνέγετο τὴν ἐπασχόλησιν τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν εἰς πλεῖστα ἀντικείμενα· Ἀλλὰ τὰ σύνορα τῆς ἐνεργείας δὲν ἦσαν εὐφύλακτα μήτε καλῶς

προσδιωρισμένα· καθότι ἡ ἀπλὴ θέλησις τοῦ διοικητοῦ Ὁθωμανοῦ, πολλάκις ἡ αὐθάδεια τοῦ στρατιώτου, παρεβίαζον τὰ καθήκοντα ταῦτα καὶ διέστρεφον τὴν ἀρμοδιότητα τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν.

Ἡ ἐκλογὴ αὐτῶν καὶ ἡ σύστασις ἦτο περίεργος διὰ τὴν ἄκρων ἀπλότητα. Καθ' ὅλην τὴν ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα, περὶ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνανεώσεως τῶν ἀρχῶν, εἰς ἔκκστον χωρίον, εἰς ἑκάστην πόλιν ἡ κωμόπολιν, συνήρχοντο ὅλοι οἱ ἐνήλικες πολῖται ὑπὸ δένδρον πολύφυλλον ἢ ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας ἡ ὁποία, καθὼς καὶ εἰς τὰς Ἰταλικὰς τοῦ Μεσαιώνος πολιτείας, ἦτο στάδιον τῆς ἐνεργείας τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων.

Ἐνταῦθα χωρὶς ψηφοφορίαν, ἀλλὰ διὶς ἐπιφωνήσεως ἔξελέγοντο οἱ δημογέροντες τοῦ χωρίου. Αὔτοι εἶχον διπλὴν ἐντολὴν· πρῶτον νὰ διαχειρίσωσι τὰ τοῦ χωρίου πράγματα· δεύτερον νὰ ἐκλέξωσι τοὺς ἐπαρχιακοὺς προεστῶτας, μαζὶ μὲ τοὺς ἐκλογεῖς τῆς πρωτευούσης τῆς ἐπαρχίας· διότι οἱ τῶν χωρίων δημογέροντες διὰ τῆς ἀμέσου ἐκλογῆς διωρίζοντο, οἱ δὲ τῆς ἐπαρχίας διὰ τῆς ἀμέσου ἐνταυτῷ καὶ ἐμμέσου. Ἀφοῦ ἐπερχαιρεύτο ἡ ἐκλογὴ, παρουσιάζετο ὁ ἐκλεγθεὶς ἐνώπιον τοῦ Καδῆ, ὁ ὅποιος τῷ ἔδιδε δίπλωμα περιέχον τὴν βεβαίωσιν, ὅτι οἱ ἐκλογεῖς τῷ ὅντι παρεγγόρησαν τὴν ἀρχὴν ταύτην εἰς τὸν παρουσιαζόμενον πρὸς διαχείρισιν τῶν κοινοτικῶν πραγμάτων.

Εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐπίστης κάθε χωρίον ἐκλεγει τὸν δημογέροντά του· οἱ τῶν χωρίων τοὺς ἐπαρχιακοὺς προεστῶτας· καὶ κατὰ τρίτον βαθμὸν οἱ ἐπαρχιακοὶ ἔξελεγον τοὺς κεντρικοὺς προεστῶτας τοῦ Μωρέως καὶ τὸν βεκίλην ἢ ἀντιπρόσωπον τῆς Πελοποννήσου εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐκ τούτου τρεῖς βαθμοὶ τῆς διοικητικῆς βαθμολογίας, ἔχοντες βάσιν τὴν ἀμεσον καὶ πολλάκις μικτὴν ἐκ τῶν δύω ἐκλογῆν.

Οἱ δημογέροντες τῶν χωρίων διεῖπον τὰ τοῦ χωρίου πράγματα, καὶ διώρεζον μετὰ τῶν ἐκλογέων τῆς καθέδρας τῶν ἐπαρχιῶν τοὺς ἐπαρχιακοὺς προεστῶτας. Αὔτοι διεχείριζον τὰ τῆς ἐπαρχίας

καὶ συνετέλουν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ βεβίλη καὶ τῶν καντρικῶν προεστώτων, οἱ ὅποιοι εὐρισκόμενοι ἐκεῖ ὅπου ἐφέδρευεν ὁ στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς διοικητὴς τῆς Πελοποννήσου, ἐκυβέρνων τὰ γενικὰ τῆς πατρίδος πρόγραμματα· καὶ τοῦ βεβίλη, ὅστις ἀντιπροσώπευε τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς τῆς Πελοποννήσου παρὰ τῇ Ὡθωμανικῇ Πόρτᾳ καὶ παρὰ τοῖς ἴσχυροῖς Ἑλλησιν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Οἱ ἀριθμὸς τῶν προετώτων ἐμειοῦτο πολλάκις καὶ ηὗξαντο διὰ τὸν συμβιβασμὸν τῶν κομμάτων ἀλλ᾽ ἐν γένει εἰς τὰ χωρία εἰς μόνος ἦτον ὁ διοριζόμενος· εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ εἰς τὴν καθέδραν τοῖς ἢ τέσσαρες τὸ πλεῖστον.

Εἰς τὴν συνοπτικὴν ταύτην ἔκθεσιν περὶ Πελοποννήσου δὲν περιλαμβάνεται ἡ ὄρεινή Μάνη, ἡ ὅποια πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὸ 1770, βοηθήσασα τὸν περίφημον βεζύρην Κιουπρουλή κατὰ τῶν Ἐνετῶν ἀπελάμβανε τελείαν σχεδὸν αὐτονομίαν, ὑποσχομένη δασμὸν 4,000 γροσίων εἰς τὸν Σουλτάνον τὸν ὅποιον σπανίως ἐπλήρωνε. Μετὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ ὑποταγὴ τῆς Μάνης ἦτον ἀληθεστέρα· ἀλλ᾽ ἡ τοπικὴ διοίκησις διετήρησε τὸν πρῶτον χαρακτῆρα. Ἐκαστον χωρίον διώριζε δι᾽ ἐκλογῆς καπιτάνιον εἰς δινέναπέθετε τὴν πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν ἀρχὴν. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον διώριζοντο καὶ ἐπαρχιακοὶ προεστῶτες· ἀλλ᾽ ἀρχηγὸς ὅλης τῆς Μάνης ἐξελέγετο εἰς τῶν προκρίτων, ὃ ὅποιος ἐλάμβανε τὸν ἐπίσημον διορισμὸν του ἀπὸ τὴν Ὡθωμανικὴν Πόρταν.

Ἡ Χίος δὲς ἐκυριεύθη παρὰ τῶν Τούρκων· κατὰ πρῶτον, ἀπολέμως σχεδὸν καὶ δολίως, ὑπὸ τοῦ Πιὰλή πασᾶ ἐπανελθόντος ἀπράκτου ἀπὸ τὴν πολιορκίαν τῆς ἱπποτικῆς Μελίτης, περὶ τὸ 1566 τὴν 17 Ἀπριλίου, δεσπόζοντος τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν. Ὅστερον κατακρατηθεῖσα παρὰ τῶν Ἐνετῶν μετὰ τὰς ἐνδόξους νίκας τοῦ Μοροζίνη περὶ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Ἀττικὴν, κατεκτήθη δεύτερον ἀπὸ τοὺς Τούρκους περὶ τὸ 1695. Οἱ Χῖοι τότε ὑποκύψαντες εἰς τὴν ὄργὴν τοῦ Σουλτάνου, μετὰ πολλὰ παθήματα, ἐκινδύνευσαν

νὰ ἔξανδρα ποδισθῶσιν· ἀλλ᾽ ἔξηγγόρασαν ὑστερον τὴν ἐλευθερίαν των διὰ πρεσβειῶν Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, τοῦ ἐξ ἀπορρήτων, καὶ διὰ καταβολῆς ἐνὸς ἑκατομμυρίου γροσίων. Ὁ Κύριος Α. Μ. Βλαστός εἰς τὰ Χιακάτου λέγει, ὅτι ἡ Χίος ἀπήλαυσε πάλιν τὰ προνόμια δαψιλεύθεντα κατ᾽ ἀρχὰς παρὰ τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν, ἀλλὰ δὲν ἀναφέρει ποῖα ἦσαν αὐτὰ τὰ προνόμια, μήτε ἐὰν ἐνεγράφοσαν ἐντὸς χάρτου, καθὼς ρόπτως βεβαιοῦται ἐντὸς τοῦ καταγραφθέντος Ἀκτιναμὲ τῶν Κυκλαδῶν.

Ἄλλα γραπτὰ ἡ ἀγραφή τὰ προνόμια ταῦτα ὑπῆρχον, καὶ ἡ νῆσος διωκεῖτο ἀπὸ ἀρχὰς ὄμογενεῖς ισγυράς, εἰς τὰς ὁποίας ὑπέτασσοντο οἱ Χίοι μὲ εὔπειθειαν.

Ἡ Χίος διαιρεῖτο ὡς πρὸς τὴν διοίκησιν, εἰς τὴν ἀστυκὴν καινότητα τῆς χώρας, καὶ εἰς τὰς ἀγροτικὰς κοινότητας, περιλαμβανούσας ἔξηκοντα δύώ χωρία, ἐξ ὧν τὰ τεσσαράκοντα ἐξ ὑπέκειντο εἰς τὴν χώραν. Εἴκοσι ἐν αὐτῶν, μαστιχοχώρια ὄνομαζόμενα, τιμωρούμενα διότι ἡ φύσις τὰ ἐπλούτισε μὲ τὴν γέννησιν εὐγενοῦς προϊόντος, τῆς μαστίγης, ὑποκειμένης εἰς μονοπώλιον, ἀνήκον εἰς ἐπισήμους ὸμωμανούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἰς μόνος εἶχε τὴν ἐπιστασίαν. Τρία ἀλλα χωρία, διωρισμένα νὰ ἐργάζωνται εἰς τὰ ὑδραγωγεῖα τῆς πόλεως ἀμίσθως, καὶ φροντίζωσι περὶ αὐτῶν, εύρισκοντο ὑπὸ τὴν διοίκησιν ὸμωμανοῦ τινος ἐπιστάτου, Νερον.λα ὄνομαζομένου, καὶ δημογερόντων ἐπιψηφίζομένων παρὰ τῶν συνεγχωρίων.

Ἐκαστον τῶν πρώτων, ἐψήφιζε δύω δημογέροντας κατ᾽ ἕτος, οἵτινες διεῖπον τὰ τοῦ χωρίου πράγματα κατὰ πρῶτον βαθμὸν, ἀλλ᾽ οἱ τῆς χώρας δημογέροντες ἀπετέλουν τὴν ἀνέκκλητον ἐφορεύουσαν ἔξουσίαν.

Τὰ μαστιχοχώρια συγκροτοῦντα iδίαν περιφέρειαν, διωκοῦντο ἀπὸ ἐκλεγομένους δημογέροντας ἑκάστου χωρίου καὶ ἀπὸ δύω γενικούς δημογέροντας ὄνομαζομένους ἐπιτρόπους· ἡ δὲ τῶν ἐπιτρόπων ἀρχὴ περιήρχετο ἀμοιβαδὸν εἰς χεῖρας δέκα τῶν ἐγκριτοτέρων τῆς περιφερείας ταύτης.

‘Αλλ’ ή κυριωτέρα εἶζουσία ἐνεφώλευεν εἰς τοὺς δημογέροντας τῆς χώρας. Αὐτοὶ ήσαν πέντε, τρεῖς ὄρθροδοξοὶ καὶ δύο καθολικοὶ, ἐκλεγόμενοι κατὰ τὸν ἔξης τρόπον. Οἱ πέντε δημογέροντες συνήρχοντο μετ’ εἴκοσι ἀλλων ἐγκρίτων, ἐξ ὧν οἱ μὲν ὄκτω ήσαν ἐκ τῆς Ἀπλοταρίας, ὄκτω ἐκ τοῦ Ἐγκρεμοῦ, δύο ἐκ τοῦ Παλαιοκάστρου, καὶ δύο καθολικοί. Οἱ Δημογέροντες Ἀπλοταρίας καὶ Ἐγκρεμοῦ, ἐνεχείριζον καθεὶς εἰς ἔκαστον τῶν ὄκτὼ συνεγγωρίων του, κλειστὰ γραμμάτια, τὰ ὅποια ἀνοιγόμενα εὑρίσκοντα τὰ δώδεκα ἄγραφα, τὰ δὲ λοιπὰ περιέχοντα τὴν λέξιν μετ' ἡρούντας μόνοι τέσσαρες οἱ κατέχοντες τὰ γραμμάτια ταῦτα, ἔμενον εἰς τὴν συνέλευσιν. Οἱ τέσσαρες μετὰ τῶν πέντε δημογέροντων, δύο καθολικῶν καὶ δύο Παλαιοκαστρινῶν, ἀπετέλουν δικατριψελῆ ἐκλογικὴν συνέλευσιν, ἡ ὅποια συζητοῦσα περὶ τῶν ικανωτέρων, διώριζε πέντε, ἐγκαθιδρυομένους δι ἐκκλησιαστικῆς τελετῆς καὶ διὰ τῆς παρουσίασεως εἰς τὸν Μουσείον καὶ εἰς ὅλας τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς.

Οἱ δημογέροντες οὗτοι διορίζοντες ἀλλούς ύπαλλήλους λειτουργοὺς, εἶχον συνεργοῦντα εἰς τὰ τῆς κυβερνήσεως δύο δικαστήρια (α), τὸ μὲν ἐμπορικὸν, δικάζον τὰς διενέξεις, ἐπιστατοῦν ἐπὶ τῶν χρεωκοπιῶν καὶ ῥυθμίζον τὰς σχέσεις τῶν ἐμπόρων πρὸς τὸ τελώνιον· τὸ δὲ θαλάσσιον, κρίνον ἀνεκλήτως τὰς διενέξεις μεταξὺ πλοιάρχων καὶ ναυτῶν ἢ ναυτικῶν καὶ ἐμπόρων κλ. Παρὰ τὰ δικαστήρια ταῦτα ὑπῆρχε σύστημα αἵρετῶν κριτῶν δικάζον τὰς περὶ κληρονομιῶν καὶ περὶ ιδιοκτησίας διαφοράς. Ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀποφάσεων τούτων ἀνετίθετο εἰς τοὺς δημογέροντας.

Οἱ δημογέροντες εἶχον ἀληθῆ κυβερνητικὴν ἔζουσίαν ἀστυνομοῦντες, διοικοῦντες, τιμωροῦντες καὶ ἐπενεργοῦντες ὅχι μόνον ἐπὶ τὰς πράξεις ἀλλ’ ἐπὶ τὰ ἡθη καὶ ἔθιμα, γινόμενοι τιμηταὶ ἀνένδοτοι τῶν ἡθῶν καὶ ἐπεκτείνοντες τὴν ἔζουσίαν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ιδιωτικὴν ζωήν. Ἐκ τούτου οἱ κατὰ τῆς πολυτελείας νόμοι εἰκότεροι.

(α) Τὰ μέλη τοῦ ἐμπορικοῦ δικαστηρίου ωνομάζοντο πρωτομάστορες.

του ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἀποδημίας κατὰ καιροὺς ὥρισμένους, καὶ ἡ καταδίκη εἰς ἀγαμίαν ἐπιβαλλομένη εἰς τοὺς ἐγκαταλειπόντας τὰς νεάνιδας τὰς ὄπωντας ἔμνηστεύθησαν, καὶ παρὰ θέλησίν των.

‘Ως δργανα κολάσεως ἡ ἀστυνομικῆς ἀπαγορεύσεως ἀδικημάτων, οἱ δημογέροντες μετεχειρίζοντο, ποτὲ μὲν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν, ποτὲ δὲ τὴν Τουρκικὴν ἔξουσίαν, ἡ ὄποια ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σεβομένη τὰ καθεστῶτα, ἐγίνετο εὐπειθὲς μέσον ἐκτελέσεως τῶν ψυφίζομένων παρ’ αὐτῶν.

‘Η περίεργος αὕτη διοίκησις συνεπληροῦτο ἀπὸ τρεῖς ἀντιπροσώπους διορίζομένους μεταξὺ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐμπόρων Χίων, πρὸς βοήθειαν καὶ ὑποστήριξιν τῆς νήσου παρὰ τοῖς ἴσχυροῖς Ὄθωμανοῖς καὶ Ἑλλησιν ἐν τῇ πρωτευούσῃ· καὶ ἀπὸ δύω ἐπιτοπίους συνελεύσεις, τὴν μίαν συγκειμένην ἐκ πεντήκοντα περίπου τῶν ἐγκρίτων, τὴν δὲ ἑξ ὀκτὼ ἔως δέκα πέντε τῶν πρώην λειτουργησάντων τὴν πόλιν, συγκαλουμένων ὀσάκις σιτοδεία ἡπείλει τὴν νῆσον ἡ ἐπρόκειτο νὰ νεωτερίσωσι περὶ τὰς εἰσφορὰς, ἡ νὰ κανονίσωσι νέον τι συμβεβηκός. Λί συνελεύσεις αὗται ἔξεδιδον ἀμετατρέπτους ἀποφάσεις.

Τὸ περίπλοκον τοῦτο κατασκευάσμα ἀπομονοῦται μεταξὺ τῶν ἐκτεθέντων ἐπαρχιακῶν καὶ δημοτικῶν συστημάτων, μόνον αὐτὸ περιέχον ἀρχὰς καθαρὰς ὀλιγοκρατίας, πλησιαζούσης κατά τι εἰς τὰς Ἰταλικὰς τοῦ Μεσαιωνος πολιτείας, τῶν ὄποιων τὰς ἐνθυμήσεις ἐνεφύτευσεν ἵσως, ἡ πολυετής τῶν Ἰουστινιάνων ἐπικράτησις εἰς τὴν νῆσον. Πολλοὶ ἡσαν οἱ μετέχοντες τῶν ἀρχῶν ἀλλ’ ἀπαντες ἡσαν οἱ ἔγκριτοι· ἀληθής δὲ γνώμων τῆς ἐπικρατούσης ἐν τῷ πολιτεύματι ἀρχῆς, εἴναι τὸ ἐκλογικὸν σύστημα τὸ ὄποιον περιώριζεν αὐστηρῶς εἰς ὀλίγους τινας πολίτας τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν.

Οἱ λόγιοι τῶν Χίων ὅμνησαν τὸ σύστημα τοῦτο, καὶ εἶναι ἄδικον ἵσως νὰ κρίνῃ τις αὐστηρῶς αὐτὸ, ἐνῷ ὑπὸ τὴν σκιάν του ἥκμασαν τὸ ἐμπόριον, ἡ γεωργία καὶ ὁ πολιτισμός. Ἀλλὰ τὰ ὀλιγαρχι-

καὶ ταῦτα κατασκευάσματα ἔχοντα συχετικήν τιαν ὡς πρὸς τὸν τόπον καὶ χρόνον ἀρετὴν, παιδαγωγοῦντα πρὸς καιρὸν τοὺς πολίτας, καὶ φέροντα εἰς ἀκμὴν τινὰ κατ' ἐποχὰς πρωτογενεῖς καὶ ἀθώας, ἀντίκεινται εἰς τὴν ἀπόλυτον προσοδον, ἡ ὁποίᾳ ἀπαιτεῖ θεσμοὺς σεβομένους περισσότερον τὴν ἀτομικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐλευθερίαν καὶ χορηγοῦσαν δικαιώματα ἀφθονα εἰς τοὺς πολλούς.

Ἡ ισχὺς ἐν γένει τῶν ἀργόντων τῆς δουλωμένης Ἑλλάδος ἢ τὸν συνδεδεμένη μὲ τὴν προσωπικὴν ἐπιφύσιον καὶ μὲ τὴν εὔνοιαν, τὴν ὁποίαν παρὰ τοῖς κρατοῦσιν ἀπελάμβανον.

Δέν δύναται τις νὰ ἐπιφέρῃ μίαν καὶ μόνην κοίσιν ἐπὶ τοὺς διέποντας τότε τὰ πράγματα. Κατὰ δυστυχίαν πολλάκις κατεύθυνον τὴν σιδηρὰν τῆς τυραννίας ὁδὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν ὄμογενῶν των, ἀλλὰ πολλάκις τὴν ἀπεσύρησαν, γενόμενοι εὐεργετικοὶ πρὸς τοὺς συμπολίτας των. Ἡ ἔξουσία εἶναι ἑταῖρα διαφθείρουσα συχνὰ τοὺς πλησιάζοντας αὐτήν· κατὰ μείζονα λόγον ὅταν ἡ ἔξουσία ἐνεργεῖται ὑπὸ κυβέρνησιν πηγαδίζουσαν ἀπὸ κατάκτησιν, καὶ ἔχουσαν ὡς σκοπὸν ὅχι τὸ κοινὸν συμφέρον, ἀλλὰ τὴν ἴδιαν τῶν κατακτητῶν ὠφέλειαν ἐπ’ ὀλέθρῳ τῶν κυβερνωμένων.

Ἴδιον χαρακτῆρα προσέλλουν οἱ εἰς Ἡδραν καὶ Σπέτζας τοπικοὶ θεσμοί. Ἐφόσον ἔκτεινονται αἱ σύγγρονοι ἐνθυμήσεις, ἡ Ἡδρα διωκεῖτο ἐκ δέκα τῶν πρεσβυτέρων καὶ πλούσιωτέρων οἰκοκυραίων. Αὗτοὶ δέσποις διλιγόστευον, ἀποθυήσκοντος ἡ ἀποδημοῦντος κάνενὸς αὐτῶν, παρελάμβανον συνάρχοντα ἐκ τῶν γεροντοτέρων πλοιάργων. Ἡ Γερουσία αὕτη τῶν δέκα δὲν συνίστατο διὰ τῆς ἐκλογῆς, ἀλλὰ τιμοκρατικῶς ἀνελάμβανε τὴν ἔξουσίαν, αὐτὴ ἡ ἴδια ἀναπληροῦσα τὰς ἐλλείψεις τὰς ὁποίας ὁ θάνατος ἀφηνεν. Οσάκις δὲ ἦτον ἀνάγκη ἔκτάκτων εἰσφορῶν, ἡ φόρος ἀναρχίας, τότε συνεκαλοῦντο εἰς συμβούλιον οἱ ἐν Ἡδρᾷ εὑρισκόμενοι πλοιάρχοι, εἰς οὓς καθηυπεβάλλοντο αἱ ἀναρχίας δυσκολίαι, καὶ ἔζητεῖτο παρ αὐτῶν συμβουλὴ καὶ σύμπορχξις πρὸς διευθέτησιν τῶν δεινῶν περιστάσεων.

Τὰ πράγματα διευθύνοντο κατ’ αὐτὸν τὸν τεύπον, μέχροις ὅτου

δό φόνος τοῦ Κουντουριώτου, καὶ ἡ αὔξησις τοῦ ρωμακλέου ἀυτοῦ καὶ ἀχαλινώτου πληθυσμοῦ, κατέστησεν ἀναγκαῖαν διοίκησιν καὶ ἀστυνομίαν πλέον σύντονον. Τότε ἐγίνεν αἰτησις πρὸς τὸν Ναύαρχον, ὃ ὅποιος διώρισε διοικητὴν τὸν εὐγοούμενόν του Καππιτάν Γεώργην.

Εἰς τὰς κοινότητας τὰς αὐτονόμως σχεδὸν διοικουμένας, σπουδαῖον ἀντικείμενον ἦτον ἡ ἀστυνομία. Κατὰ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, ὅπου οἱ κάτοικοι ἦσαν ἀπόλεμοι, ὁ αὐθάδης κακοῦργος δυνάμει τῶν ὅπλων καὶ τοῦ θάρσους του, ἐκακούργει ἀτιμωρήσως καὶ καθύβριζεν ἀφόβως τὰς ἀρχάς. Εἰς Ὑδραν ἡ ἀστυνομία ἦτον δύσκολος, διότι οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν δυσάγωγοι. Οἱ πρόκριτοι καὶ οἱ πλοίαρχοι ἀντὶ νὰ τιμωρῶσι τὰ ἔγκλήματα καὶ νὰ ἐκθέτωνται εἰς πρόστιμα καὶ ζημίας ἐπιπιπτούσας ἐπὶ τὴν κοινότητα, καὶ νὰ ἐφελκύωσι συγγρόνως τὴν ἐπέμβασιν τῆς Τουρκικῆς ἀρχῆς, ἐπρόκρινον νὰ προλαμβάνωσι τὰ ἀδικήματα, ἀρνούμενοι εἰς τοὺς αὐθάδεις πάντα πόρον ζωῆς, διὰ τῆς μὴ ἀποδοχῆς ἐντὸς τῶν πλοίων των (α).

Εἶναι περίεργον διατὶ ἐνῷ παντοῦ ἡ ἐκλογὴ ἐχρησίμευεν ὡς βάσις τῶν κοινοτικῶν ἀρχῶν, εἰς Ὑδραν συνεκροτοῦντο αἱ ἀρχαὶ τιμοκρατικῶς.

Ἄλλῃ ἡ Ὑδρα καὶ αἱ Σπέτζαι εἶναι ἀποκίαι Ἀλβανικῶν φυλῶν, φυλῶν ὄφεινῶν καθ' ἡς ισχύουσι πάντοτε αἱ τιμοκρατικαὶ ἔξεις.

Δὲν εἶναι δέ πιθανὸν ἡ πολιτείαν νὰ ἐσχηματίζετο πρὸς τὸ πλοῖον, καθὼς καὶ αἱ οἰκίαι των προσελάμβανον μορφὴν νηός; Εἰς τὴν θύλασσαν δὲ ἀνθρώπος ἀντιτάτεται καθ' ὅλων τῶν στοιχείων συνωμοτούντων κατ' αὐτοῦ. Μεταξὺ τῶν τρικυμιῶν καὶ τῶν λαιλάπων, μία μόνη φωνὴ ἀκούεται, ἡ φωνὴ τοῦ πλοιάρχου, εἰς τὴν ὄποικην ὅλοι ὀφείλουν νὰ πειθῶνται καὶ νὰ ἐκτελῶσι τὸ ἐκφωνού-

(1) Εἰς Ὑδραν ὑπῆρχε κανονισμὸς ἔγγραφος τῆς υχυτιλιακῆς ἀστυνομίας ῥυθμίζων ἀκριβῶς τὰς μεταξὺ υχυτῶν καὶ πλοιάρχων καὶ ἐμπόρων σχέσεις, σωζόμενος μέχρι τοῦδε εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ δήμου Ὑδρας.

μενον πρόσταγμα ἐπὶ ποιων τῆς ἴδιας καταστροφῆς καὶ τῆς ἀπωλείας ὀλοκλήρου τῆς νησίς. Ἰσως λοιπὸν τὴν πολιτείαν τῆς νησὸς ἐμιμήθησαν αἱ ναυτικαὶ αὐταὶ φυλαὶ κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν τοπικῶν των θεσμῶν.

Ἡ σύντομος αὕτη ἔκθεσις φέρει ἡμᾶς ἀναγκαίως εἰς τὸ νὰ ἔρευνήσωμεν τὴν ἴδεαν ταύτην πολλάκις ἐπαναληφθεῖσαν, διὰ τοῦτο οἱ πρὸ τῆς Τουρκίας δημοτικοὶ καὶ ἐπαρχιακοὶ θεσμοὶ, ἢσαν ἐλευθερώτεροι ἀφ' ὅσους ἡ Μοναρχία εἰσήγαγε.

Πρῶτον ὁφείλομεν νὰ θέσωμεν διάκρισίν τινα, ἀναγκαιοτάτην εἰς τὴν ἀπαθῆ ἐκτίμησιν τοῦ Ζητήματος. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἡ κυβέρνησις ἦτον ἀλλοεθνής, καὶ ἐθεωροῦμεν ὡς καθῆκον ἵερὸν τὸν ἀποζενώνωμεν αὐτὴν, ὅσον τὸ δυνατὸν, ἀπὸ τὴν διαχείρισιν τῶν πραγμάτων μας. Ἀλλὰ συσταθείσης ἀπαξ κυβερνήσεως ὁμοθρήσκου καὶ ὁμοεθνοῦς, ποῖος ἐπιθυμεῖν ὑπὸσπάσῃ ἀπὸ τὰ καθήκοντά της τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν, τὴν ἀνωτάτην ἐπίβλεψιν τῶν κοινοτήτων καὶ τῶν ἐπαρχιῶν, ἢ τὸ δικαίωμα τοῦ μεταβάλλειν ἐπὶ τὸ κρεῖττον τὰς φορολογικὰς μεθόδους; Τὸ μέγα πλῆθος τῶν καθηκόντων τῶν ὑποδεεστέρων τούτων ἀρχῶν ἀνήγγελε τὴν δυστυχίαν τοῦ κοινωνικοῦ σώματος, καὶ τὸ ἀλλόφυλον τῆς γενικῆς διοικήσεως!

Τπάρχουν δίκαια παράπονα περὶ τοῦ πολυδαπάνου τῆς τωρινῆς τοπικῆς διοικήσεως, κατ' ἀντιπαραβολὴν ὡς πρὸς τὴν ἀρχαίαν. Εἶναι βέβαιον ὅτι τὸ ὄλιγοδάπανον εἶναι πολύτιμος ἀρετὴ τῶν κυβερνητικῶν καὶ διοικητικῶν διαχειρίσεων· ἀλλ' ἡ σπατάλη τῆς δημοτικῆς περιουσίας δὲν γεννᾶται ἐξ αὐτοῦ τοῦ νόμου, ἀλλ' ἐκ τῆς κακῆς ἐφαρμογῆς, καὶ ἐκ τῶν κακῶν ἐξεων, τὰς ὥποιας οἱ διοικηταὶ ἐπέτρεψαν νὰ ῥιζωθῶσιν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, εἰς τοὺς ἀρτιφυεῖς δήμους τοῦ Κράτους. Οἱ νόμοι ὥπλισαν τὴν διοικητικὴν ἀρχὴν μὲ δῆλην τὴν δύναμιν τοῦ καταστέλλειν τὴν κατάγοντιν· ἐὰν αὕτη νεκροῦται εἰς γείρας των, ἐὰν οἱ διοικηταὶ ἀνέχονται τὴν ἀδικίαν τοῦ Δημάρχου, ἀνταποδίδοντες τὴν ἀνογήν τῆς ὥποιας

ἔχουσι τυγχάνα καὶ αὐτοὶ ἀνάγκην, τὸ σφάλμα βεβαιώς πρέπει ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν ἀτέλειαν καὶ τὴν διαφθορὰν τῶν διοικητικῶν ὄργάνων καὶ εἰς τὴν κακὴν ῥοπῆν, ἡ ὁποία ἐδόθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν διοίκησιν. Οἱ ἐπαινέται τῶν ἀρχαίων χρόνων λησμονοῦσιν ὅτι ἡ δημοσιότης ἀνακαλύπτει τὰ μικρότερα ἀτοπήματα, ἐνῷ ἡ σιωπὴ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, ἐσκέπαζε μὲ κάλυψμα πυκνὸν τὰς μεγαλητέρας ἀδικίας.

Θεωρητικῶς ἔξεταζομένων τῶν παλαιῶν τούτων θεσμῶν, εὑρίσκονται τῷ ὅντι πραγματοποιούμεναι ἐν αὐτοῖς ἀρχαὶ δημοκρατικώταται, ἀποκρουσθεῖσαι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον εἰς τοὺς κυνερνητικοὺς ὀργανισμούς μας.

"Ιδομεν ὅτι αἱ ἀρχαὶ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἥσαν ἐτήσιαι· καὶ εἴναι βεβαιώς δημοκρατικωτάτη ἀρχὴ τὸ ὀλιγοχρόνιον τῶν ἀρχόντων, ἐπιτρέπον εἰς τοὺς ἐκλογεῖς νὰ ἐπεμβαίνωσιν ὅσον τὸ δυνατὸν συγνότερα εἰς τὴν μέροφωσιν τῶν ἀρχῶν καὶ νὰ βαπτίζωσιν αὐτὰς ἐτησίως εἰς τὴν πηγὴν ἀφ' ἣς ἀναβρύουσιν.

"Αλλη ἀρχὴ δημοκρατικωτάτη ἦτον ἡ ἀνάκλησις τῆς ἐντολῆς διδομένης παρὰ τῶν ἐκλογέων, ὅσάνις οἱ ἐντολοδόχοι δηλ. οἱ ἀρχοντες κατεχρώντο τῆς ἔξουσίας. "Οσοι διατείνονται ὅτι ἡ κυριαρχία ἐνοικεῖ εἰς τὴν ἀγαλλίωτον θέλησιν τοῦ πολίτου, καὶ ὅτι αὐτὴ μόνη εἴναι ἀρμοδίᾳ νὰ δημιουργῇ τὰς ἀρχὰς, θεωροῦσι παράλογον τὸ νὰ δεσμεύεται, μὴ δυναμένη νὰ καταλύσῃ ὅτι ἀπαξ ὄφοδόμησεν. Εἰς τοὺς θεσμοὺς τούτους ἡ πλέον ὄχλοκρατικὴ συνέπεια τοῦ κοινωνικοῦ συναλλάγματος τοῦ Ρόουσσων εὑρίσκετο ἐν ἐνεργείᾳ· διότι κατὰ πάντα σχεδὸν καιρὸν, ἡ ἐκλογὴ, ἐδύνατο νὰ καταστρέψῃ ὅσας ἀρχὰς ἐδημιουργησε, καὶ ν' ἀνεγείρῃ ἄλλας. Δὲν εἴναι ἐπίσης ἀξιονέφελη ἐποχῆς καὶ κοινωνίας ἐλευθέρας, ἡ οὐδετερότης τῆς ἔξουσίας περὶ τὸν διορισμὸν τῶν δημογερόντων καὶ ἡ βεβαιώσις εἰς πολλὰ μέρη, τῆς θελήσεως τῶν ἐκλογέων παρὰ τοῦ Καδῆ, ἐκπληροῦντος κατ' αὐτὴν τὴν περίστασιν χρέη συμβολαιογράφου; "Η ἔξουσία βεβαιώς δὲν εἴναι παρὰ ἐντολὴ διδομένη εἰς τοὺς διοι-

κεοῦντας πρὸς διαχείρισιν τῶν κοινωνικῶν πραγμάτων ἀλλὰ σπανίως παρουσιάζεται ύπὸ ἔποψιν τόσον ἀπλὴν καὶ ἐπιδεικνύει ἀκριβοῦ ἡ χαρακτῆρα ἐντολῆς.

Πρὸς τούτοις τὸ σημαντικώτερον βεβαίως ὅλων τούτων, ἦτον ἡ πάνδημος ἐκλογὴ, τόσον μεμακρυσμένη ἀπὸ τὰς περιπλοκὰς, τὰς ὅποιας τὸ 62 ἄρθρον τοῦ Δημοτικοῦ Νόμου εἰσήγαγε. Κατὰ γενικὸν κανόνα, πᾶν μέλος τῆς κοινότητος ἐνήλικον ἐδύνατο νὰ συμμεθέξῃ τῆς κοινωνίκης ἐκλογῆς. Καὶ τοῦτο εἶναι λογικώτατον, καὶ εἰς τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος, καθὼς ἐν ἐκτάσει θέλομεν πραγματευθῆ, ὅταν περὶ δημοτικῶν ἐκλογῶν ὅμιλτσωμεν.

Δὲν ἦτον ἐπίσης περίεργον καὶ ἡ ἀπεριόριστος αὕτη ἀρμοδιότης τῶν κοινωνικῶν ἀργόντων, ἐκπληρούντων ἐνίστε καὶ δικαστικὰ καὶ κυβερνητικὰ καθήκοντα;

Όλα ταῦτα εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀντιλέξεως· ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει γινόμενοι φορτικοὶ ἐπαινέται τῶν δυστυχῶν ἐποχῶν τῆς Ἑλλάδος νὰ φαινώμεθα ως ἀνακολούθως ποθοῦντες πράγματα, τὰ ὅποια δικαιολογούμενα τότε ιστορικῶς, οὐδεμίαν ἔχουν ἔννοιαν εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασίν μας. Ποῖος ἐνῷ ὑπάρχουσι δικαστήρια ἐπιθυμεῖ ν' ἀναθέσῃ τὰς διενέξεις του εἰς κοινωνικοὺς ἀρχοντας, ἢ νὰ βλέπῃ ἐνεργούμενα τὰ κυβερνητικὰ καθήκοντα ἀπὸ αὐτούς· τὸ δὲ κράτος χωρὶς ἐνότητα, χωρὶς δμοιόμορφον νομοθεσίαν καὶ διοικησιν νὰ διατέμνεται εἰς τόσας μικρὰς κυβερνήσεις, ὅσαι καὶ κοινότητες ὑπάρχουσιν ἐντὸς τῆς ἐπικρατείας; Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον βεβαίως περιστατικὸν τὸ ὅποιον ἀποτελεῖ ἀδικαιολογήτους καὶ γελοίους τοὺς πόθους τοῦ παρελθόντος, εἶναι τὸ ὅτι οἱ θεσμοὶ οὗτοι δὲν ἐστηρίζοντο ἀπὸ καμμίαν ἐγγύησιν, ἀλλ' εἰς μόνην τὴν ἀνοχὴν τῶν κρατουμέντων ἐπερείδοντο. Λέγοντες ἐγγύησιν, ἐννοοῦμεν ἀρχήν τινα ἀπὸ τὴν κυβερνήσιν ἀνεξάρτητον, ἐξασφαλίζουσαν καὶ τὴν ἀρμοδιότητα καὶ τὴν σύστασιν τῶν θεσμοθεσιῶν. Τοιαύτης ἐγγυήσεως, ἐμφωλευούσης εἰς τὰ Βουλευτικὰ πρὸ πάντων σώματα, στερούμεθα ἀκόμη σήμερον· ἀλλ' ὑπάρχει ἐλευθερία τοῦ τύπου κατε-

ζελέγχουσα τὰς παρανόμους ἐπεμβάσεις, ὑπάρχει ἡ πολιτικὴ αἰδώς ή ὅποια δὲν δύναται ὀλοτελῶς νὰ ἔγκαταλείψῃ τοὺς κυβερνῶντας. Εἰς Τουρκίαν, ὅχι μόνον τῆς Κυβερνήσεως ἡ θέλησις, ἀλλὰ τοῦ τελευτίου ὑποδιηκητοῦ, ἀστυνόμου η καὶ ἀπλοῦ χωροφύλακος τὸ αὐθαίτερον, κατέστρεφον, ὡς ίστὸν ἀράχνης, ὅλον τὸ κατασκεύασμα τῶν κοινοτικῶν καὶ ἐπαρχιακῶν θεσμῶν.

Δὲν ὑδρίζομεν τὸ παρελθὸν τῆς δουλωμένης Ἑλλάδος, ἀλλὰ δὲν τὸ θυμιάζομεν μὲ πόθους καὶ μὲ ἀγεννεῖς στεναγμοὺς μετανοίας· δὲν ζητοῦμεν νὰ τὸ κακούψωμεν μὲ σύννεφον αἰώνιου λήθης. ἐκ τούναντίον ἀναπολοῦμεν αὐτὸ, βεβκιοῦντες διὰ τῆς ιστορίας, ὅτι καὶ ὑπὸ τὴν πλέον στυγερὰν τυραννίδα δὲν ἐστερήθημεν δικαιωμάτων καὶ ἔξεων ἐλευθέρων. Ἡ ἐλευθερία εἶναι φυτὸν εὔρρωστον βλαστάνον παντοῦ, καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς γῆς ζηραινομένης ἀπὸ τὸν φονικὸν ἄνευμον τοῦ δεσποτισμοῦ.

Ο Βυζαντινὸς ζυγὸς καίτοι δόμοφυῆς καὶ δόμοθρησκος ἔχαύνωσε τοὺς Ἑλληνας, ἀφίεσεν ἀπὸ τὴν ψυχὴν των τὸ δραστήριον, ἀπὸ τὸ σῶμα των τὴν ἥρωμην, ἀπὸ τὸν νοῦν των τὴν κατάληψιν καὶ τὴν μεγαλοφυῖαν. Ἐχρειάζετο βάπτισμα ταπεινώσεως, συμφορῶν καὶ αἴματος, τὸ βάπτισμα τῆς Τουρκικῆς κατακτήσεως. Διὰ νὰ ὑπερασπίσωμεν ἔχυτοὺς ἐναντίον της, διὰ νὰ φάγωμεν τὸν πικρὸν ἄρτον τῆς ζωῆς, διὰ ν' ἀποσείσωμεν τὸν ἀπεχθῆ αὐτὸν ζυγὸν ἔχρειάσθη μακρὰ ὑπομανὴ, ἐπίμοχθος ἐργασία, καὶ τελευταίον ἡρωϊκὴ προσπάθεια διὰ τὴν ἐλευθέρωσίν μας.

Αλλὰ τώρα μόλις ἀποδυθέντες τὸ φρυγικὸν κάλυμμα τῆς δουλείας, ἀποβάλλοντες τὴν σοφιστείαν καὶ τὴν χαύνωσιν τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, καὶ δρμώμενοι ἀπὸ ἐπανάστασιν καθ' ἣν τὰ παθήματα ἦσαν πολλὰ μεγάλα, δὲν θέλομεν ἀπαυδήσει εἰς τὴν ἐπίπονον αὐτὴν πορείαν περὶ τὸ τέλος τῆς ὅποιας. Θέλομεν ἀπαντήσει τὸν χρυσοῦν τῆς Ἑλλάδος αἰῶνα (α)!

(1) Περὶ τῆς διαιρέσεως τῆς Πελοπονῆσου ἐπὶ Ἐνετικῆς Κυβερνήσεως ἦσε Courrier de la Grece 1830 No. 16, καὶ τὸ πρῶτον φύλασσιρ τοῦ Ἐρανιστοῦ τοῦ 1842.